

KUNSTEN

[K] DE TIJD ALS MEDESPELER. BEELDHOUWSTER EYLEM ALADOGAN

De beeldhouwster Eylem Aladogan werd in 1975 in Tiel, Nederland, geboren. Zij werkt langzaam, maar toch lijkt zij al een oeuvre op haar naam te hebben. Dat is te danken aan de grootse allure van haar installaties. Twee daarvan verdienen bijzondere aandacht. In Rotterdam volgde Eylem Aladogan van 1995 tot 1999 de Willem de Kooning-academie, waar ze begeleid werd door Tine van de Weyer en vooral veel contact had met de vaklieden van de werkplaats. Haar eindexamenwerk in 1999 maakte zo'n krachtige indruk op galeriehouder Fons Welters in Amsterdam dat hij haar meteen als exposant uitnodigde. Na verschillende werkperiodes elders, onder meer in het Europees Keramisch Werkcentrum in Den Bosch, kreeg zij van 2004 tot 2005 een eigen atelier in de Rijksakademie in Amsterdam. In 2008 nam ze met nieuw werk deel aan de internationale tentoonstelling in Sonsbeek te Arnhem.

Intussen had Eylem Aladogan in 2001, overeenkomstig een jarenlang gekoesterde wens, enkele maanden in de land- en bosbouw van Tasmanië en Australië gewerkt, wat niets met haar opleiding tot beeldend kunstenaar te maken had. Zij was gefascineerd door het bijzondere landschap

daar en de duizenden jaren oude boomgroei. Binnen het kader van "Willing Workers on Organic Farms" had ze gereageerd op advertenties van duurzaam ecologisch werkende boeren. Zij ging, tegen kost en inwoning, in de drie zomermaanden van eind 2001 bomen planten en schapen hoeden. Daar zag zij hoe forse mannen grote aantallen gedweë schapen in hoog tempo, bijna mechanisch, schoren en nam daar foto's van. In 2002 zou die ervaring leiden tot de installatie *Dendrogram Room*.

In *Dendrogram Room*, dat in 2002 in Museum Het Domein in Sittard werd geëxposeerd en in 2008 in het Kröller Müller Museum in Otterlo, presenteerde Eylem Aladogan twee lange betegelde podia als in een showroom met daarop aan beide kanten de eerste keer vier, later vijf levensgrote schapen in keramiek. In dit werk maakte zij voor het eerst gebruik van dit traditionele materiaal. Niet traditioneel waren de aluminium scheerapparaten, die vijandig en klinisch bij de schapen hingen. De dieren zijn ten dele bedolven onder hun geschoren vacht, maar ook onder planten, groenten en houders waaruit het stromen van begroeiing begint. Alsof ze zelf die vegetatie voortbrengen. Overheersend is de indruk van kwetsbaarheid en slachtofferschap.

In principe presenteert de beeldende kunst een moment uit de tijd, terwijl de muziek en de literatuur

Eylem Aladogan, *Dendrogram Room*, detail, 2008, keramiek,
Foto Willem Vermaase.

zich *in* de tijd voltrekken. Al in de middeleeuwen vonden de schilders een oplossing voor dit probleem doordat ze een vroegere of latere gebeurtenis van het verhaal klein schilderden in de verte. Zonder dat Eylem Aladogan dit soort ingrepen toepast, maakt haar werk een epische indruk. In *Dendrogram Room* schijnt zich een klassiek drama te voltrekken in vijf bedrijven — ook als gevolg van de omvang van het werk — waarin een oudtestamentisch offer wordt gebracht. Maar aan het slot van het drama blijft de catharsis uit. Bovendien bevindt ieder schaap zich op een ander moment van het proces van ontluistering; één dier heeft — toppunt van deemoed — al zijn hele vacht moeten afstaan. In dit werk heeft de beeldhouwster met succes de tijd binnen de sculptuur gehaald.

Wanneer Aladogan tekent, ontstaat er gewoonlijk een reeks van verwante tekeningen. Technisch zijn ze bewerkelijk omdat de kunstenaar niet alleen zwart potlood op wit papier toepast of zilverpotlood op zwart, maar ook de diensten gebruikt van het Grafisch Atelier in Amsterdam voor de foto-ets, zeefdruk en offset, en van Hans van Dijk in Ekeren voor het lithografische gedeelte. Het onderweg zijn wordt hiermee een onderdeel van de activiteit van het tekenen. Ook ontwerpt ze een vaste omlijsting bij iedere tekening, die ze bij voorkeur niet achter glas opbergt. Omdat de lijst een verhouding tot de

ruimte aangaat, is voor haar de tekening ook een sculptuur. Een tekening als *Fortitude Solitude*, die dateert van 2009 en nog in datzelfde jaar op een solotentoonstelling in Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam te zien was, toont een episch berglandschap waarin mythisch gevederte afdaalt. Is het een conceptie? De schepping van de wereld? Ongekende krachten meten zich hier met elkaar en de tekening is zowel abstract als zeer concreet. En in ieder geval indrukwekkend.

Zoals de tekeningen één geheel vormen met de lijst en de lijst een relatie aangaat met de ruimte, zal Eylem Aladogan geen sculpturen ontwerpen die zich gesloten opstellen in de ruimte. De installatie *Before Departure (all my changes were there)* (zie de afbeelding in het portfolio eerder in dit nummer) laat de ruimte doordringen in de sculptuur, die zich op haar beurt op de ruimte richt. De oorsprong van dit werk ligt in een tocht die Aladogan in 2006 maakte met een jeep door de woestijnen van Arizona, Utah en Nevada. Drie maanden lang was zij alleen met het onmetelijke landschap. Daarna volgden zes maanden van nadenken. Vervolgens ging ze aan het werk.

De basisidee van de installatie is een kruisboog die strak gespannen staat; de ronding van de boog valt samen met het begin van het met leer overtrokken platform. Daarin is, nauwelijks zichtbaar, een tekening

ingebrand van de snelweg door de woestijnen én een van de gespannen kruisboog. De kleur van de ruim drie meter hoge staanders van walnotenhouw vertegenwoordigt het woestijnlandschap, zoals ook de zandkleur van het leer dat doet. Het beeld straalt dynamiek uit; het zijn vooral de negen staanders, achteroverhellend alsof ze zich schrap zetten, die dat oproepen. Drie is het getal dat aan de basis ligt van *Before Departure*: van de drie smeedijzeren klemmen vertrekken drie viltten kabels naar de kern van de installatie, waarvan de vorm is ingegeven door een adelaarssnavel.

Dit is het punt waar volgens het principe van de kruisboog alle krachten worden samengebond en vanwaar ze vertrekken. De pijl van de kruisboog is immers voorwaarts gericht, maar wordt door het aanspannen van de boog teruggedwongen om met des te grotere kracht vooruit te kunnen schieten. Ook hier haalt Eylem Aladogan de tijd de sculptuur binnen.

Op het platform vertegenwoordigen drie langgerekte keramische formaties de geërodeerde gebergten van de woestijngebieden; ook herinneringen aan veervormen en messen van Noord-Amerikaanse indianen hielpen hier mee om de definitieve vorm te bepalen. De grote adelaarssnavel die tussen hemel en aarde hangt, is opgebouwd uit drie keramische basisvormen die elkaar aanvullen. Deze leidde de beeldhouwster af uit de rijke architectuur van sommige moskeeën in Zuid-Andalusië.

Before Departure (all my changes were there) herbergt zowel een veelheid aan materialen als aan ervaringsgegevens uit het leven van Eylem Aladogan. Het is indrukwekkend hoe zij dit alles in een heldere compositie tot een eenheid weet te brengen, onder andere door middel van de kleuren die zij aan de woestijn ontleende. Meer dan in *Dendrogram Room* sluiten de materialen aan bij de traditie. De verworteling in de concrete wereld, los van enige modieuze invloed, geeft *Before Departure* samen met het elan en de kracht die de sculptuur uitstraalt een grandeur die klassiek mag worden genoemd.

JOSÉ BOYENS

Dit artikel is geschreven met creatieve suggesties van Clemens Raming.